

**Výsledky dotazníkového šetření pro
potřeby monitorování užívání legálních a
nelegálních návykových látek na základní
škole v letech 2009-2013**

Již čtvrtým rokem probíhá výzkum pomocí dotazníkového šetření zaměřeného na zjištění míry zkušeností s nelegálními i legálními návykovými látkami v šestých až osmých třídách Základní školy Jungmannova 660 v Roudnici nad Labem.

Dotazník slouží k mapování základních informací o prevalenci alkoholu, tabákových výrobků, marihuany a hašiše a ostatních nelegálních návykových látek. Ostatní nelegální návykové látky jsou ve výzkumu zaznamenávány pouze ve výjimečných případech, proto nebyly více specifikovány. Byla preferována jednoduchost a krátká doba potřebná na vyplnění dotazníku respondentem.

Výzkum v průběhu čtyř let prokázal nárůst prevalence ve všech znacích s postupujícím věkem. Znepokojující je fakt, že prevalence pití alkoholu již u žáků 6. tříd dosáhl v roce 2012 téměř 69%. V roce 2013 jsme zaznamenali mírný pokles, přesto dosáhla prevalence pití alkoholu téměř 62%. Roční prevalence v šestých třídách byla 39%, měsíční 19% a týdenní 1,5%. Opilých bylo v 6. třídě v roce 2012 již více než 8% dětí, v roce 2013 téměř 6%. V sedmých třídách byl počet dětí, které mají zkušenost s opilostí v roce 2013, 18,7 % proti loňským 24%. V osmých třídách byl zaznamenán v roce 2012 mírný nárůst z 34,78% v roce 2011 na 39,2% opilých dětí. V roce 2013 má zkušenost s opilostí 41,2% dětí z toho 3% dokonce opakovaně.

U Tabákových výrobků byla 50% prevalence překročena v sedmých třídách v roce 2012. Již v šestých třídách se začínají vymezovat pravidelní kuřáci, celoživotní prevalence zde stále roste, v roce 2013 dosahuje 37,68%. V prvním roce výzkumu v osmých třídách pravidelné kouření přiznávalo 19% žáků, následující dva roky byl zaznamenán mírný pokles. V roce 2013 přiznalo v osmých třídách pravidelné kouření 22% respondentů. Zkušenosti s užíváním všech nelegálních drog v osmých třídách se pohybují stále na podobné úrovni necelých 14 %. Jednalo se téměř výhradně o marihuanu. V letošním roce bylo dotazníkové šetření provedeno rovněž mezi žáky devátých tříd a je zajímavé, že zde již byla celoživotní prevalence užití nelegálních drog uváděna 35% respondentů. Následující tabulky uvádí vývoj prevalence v uplynulých čtyřech letech. Tohoto výzkumu se zúčastnilo celkem 784 respondentů.

Nově byla od roku 2012 sledována roční, měsíční a týdenní prevalence. Kde jsou výsledné údaje srovnatelné s celorepublikovým průměrem. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2011, Mravčík (2012, s. 22), kterou pravidelně vydává Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, uvádí u věkové skupiny 15-24 let celoživotní prevalenci 87,1% roční prevalenci 83,2% a měsíční prevalenci 60,0%. Podrobnosti našeho výzkumu uvádí tabulka č.6 a č.7. Ve stejném roce byla poprvé hodnocena skupina dětí, která se zúčastnila všech tří dotazníkových šetření. Tato skupina dětí byla v letošním roce v devátém ročníku, a proto byl proveden výzkum i v těchto třídách. Výsledky tohoto výzkumu nejlépe hodnotí tabulka č.5., kde je

patrný nárůst prevalence se stoupajícím věkem respondentů. Pouze v sedmých třídách byl u stejné skupiny dětí zaznamenán mírný pokles respondentů, kteří se označují za pravidelné kuřáky. V deváté třídě byl uváděn mírný pokles respondentů uvádějících celoživotní prevalenci užití alkoholu. Ve všech ostatních ukazatelích se prevalence s věkem celkem logicky zvyšuje. Vývoj prevalence za uplynulé čtyři roky rovněž zobrazuje níže uvedený graf.

Tab.1. Prevalence užívání alkoholu, tabákových výrobků a ostatních drog v roce 2009/2010

Ukazatel	6. třídy	%	7. třídy	%	8. třídy	%	celkem	%
Zkušenosti s kouřením	24	41,38	34	47,89	37	62,71	95	50,53
Pravidelné kouření	5	8,62	10	14,08	11	18,64	26	13,83
Zkušenosti s alkoholem	37	63,79	48	67,60	49	83,05	134	71,27
Opilost	6	10,34	18	25,35	23	38,98	47	25,00
zkušenosti s nelegální drogou	0	0	4	5,6	7	11,86	11	5,85
Vzal by sis nabízenou drogu?	0	0	3	4,22	2	3,39	5	2,66
celkový počet dotazovaných žáků	58	X	71	X	59	X	188	X

Tab.2. Prevalence užívání alkoholu, tabákových výrobků a ostatních drog v roce 2010/2011

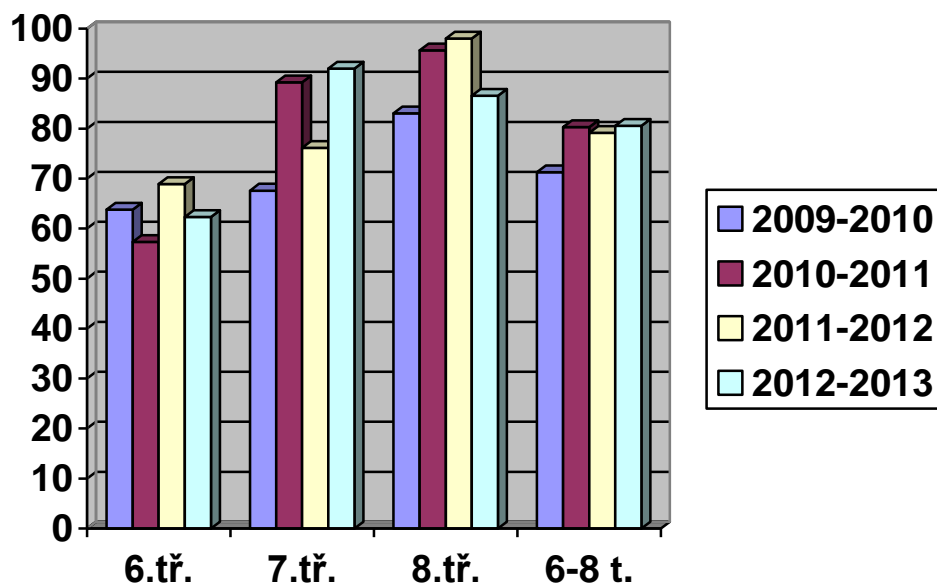
Ukazatel	6.třídy	%	7.třídy	%	8.třídy	%	celkem	%
Zkušenost s kouřením	20	29,41	26	46,43	51	73,91	97	50,25
Pravidelné kouření	2	2,94	3	5,36	11	15,94	16	8,29
Zkušenost s alkoholem	39	57,35	50	89,28	66	95,65	155	80,31
Opilost	2	2,94	13	23,21	24	34,78	39	20,21
Zkušenost s nelegální drogou	2	2,94	6	10,71	9	13,04	17	8.81
Vzal by sis nabízenou drogu	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkový počet dotazovaných	68	X	56	X	69	X	193	X

Tab.3. Prevalence užívání alkoholu, tabákových výrobků a ostatních drog v roce 2011/2012

Ukazatel	6.třídy	%	7.třídy	%	8.třídy	%	celkem	%
Zkušenost s kouřením	24	32,43	34	50,75	33	64,71	91	47,40
Pravidelné kouření	1	1,35	6	8,96	7	13,72	14	7,29
Zkušenost s alkoholem	51	68,92	51	76,12	50	98,04	152	79,17
Opilost	6	8,11	16	23,88	21	41,18	43	22,40
Zkušenost s nelegální drogou	2	2,70	3	4,48	7	13,73	12	6,25
Vzal by sis nabízenou drogu	2	2,70	9	13,5	0	0	11	5,73
Celkový počet dotazovaných	74	X	67	X	51	X	192	X

Tab.4. Prevalence užívání alkoholu, tabákových výrobků a ostatních drog v roce 2012/2013

Ukazatel	6.třídy	%	7.třídy	%	8.třídy	%	celkem	%
Zkušenost s kouřením	26	37,68	34	50,75	43	64,18	91	43,13
Pravidelné kouření	3	4,35	11	14,66	15	22,39	29	13,74
Zkušenost s alkoholem	43	62,32	69	92,00	58	86,57	170	80,57
Opilost	4	5,8	14	18,66	21	41,18	39	18,48
Zkušenost s nelegální drogou	1	1,45	5	6,66	9	13,43	15	7,11
Vzal by sis nabízenou drogu	3	4,35	3	4,00	3	4,48	9	4,27
Celkový počet dotazovaných	69	X	75	X	67	X	211	X

Graf prevalence užívání alkoholu v jednotlivých třídách a rocích

Tab.5. Vývoj prevalence užívání alkoholu, tabákových výrobků a ostatních drog v roce 2009-2013 ve třídách, které se zúčastnili všech dotazníkových šetření.

Ukazatel	6.třídy	%	7.třídy	%	8.třídy	%	9.třídy	%
Zkušenost s kouřením	24	41,38	26	46,43	33	64,71	37	68,52
Pravidelné kouření	5	8,62	3	5,36	7	13,72	12	22,22
Zkušenost s alkoholem	37	63,79	50	89,28	50	98,04	51	94,40
Opilost	6	10,34	13	23,21	21	41,18	28	51,85
Zkušenost s nelegální drogou	0	0	6	10,71	7	13,73	19	35,18
Vzal by sis nabízenou drogu	0	0	0	0	0	0	3	5,55
Celkový počet dotazovaných	58	X	67	X	51	X	54	X

Tab.6. Roční, měsíční a týdenní prevalence užívání alkoholu v roce 2011/2012

Ukazatel	6.třídy	%	7.třídy	%	8.třídy	%	celkem	%
Pití v posledním roce	31	41,89	25	37,31	17	33,33	73	38,02
Pití v posledním měsíci	15	20,27	22	32,84	24	47,06	61	31,77
Pití v posledním týdnu	5	6,76	4	5,97	9	17,65	18	9,37
Opilost v posledním roce	3	4,05	9	13,43	5	9,80	17	8,85
Opilost v posledním měsíci	2	2,70	6	8,96	15	29,41	23	11,98
Opilost v posledním týdnu	1	1,35	1	1,49	1	1,96	3	1,56
Celkový počet dotazovaných	74	X	67	X	51	X	192	X

Tab.7. roční, měsíční a týdenní prevalence užívání alkoholu v roce 2012/2013

Ukazatel	6.třídy	%	7.třídy	%	8.třídy	%	9.třídy	%	Celkem	%
Pití v posledním roce	27	39,13	34	45,33	29	43,28	16	29,63	106	40,00
Pití v posledním měsíci	13	18,84	24	32,00	25	37,31	22	40,74	84	31,70
Pití v posledním týdnu	1	1,45	11	14,66	4	5,97	14	25,93	30	11,32
Opilost v posledním roce	3	4,34	13	17,33	14	20,89	12	22,22	42	15,85
Opilost v posledním měsíci	0	0	1	1,33	9	13,43	14	25,93	24	9,09
Opilost v posledním týdnu	1	1,45	0	0	1	1,49	2	3,70	4	1,51
Celkový počet dotazovaných	69	X	75	X	67	X	54	X	265	X

Čtyřletý výzkum potvrzuje tendenci zvyšování prevalence užívání alkoholických nápojů u všech věkových kategorií dětí základních škol. To že v současné době je největší hrozbou potencionální závislosti závislost na alkoholu potvrzují i celorepublikové studie Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti.

Vysoká tolerance pití alkoholu je významným rizikovým faktorem. Dalším z rizikových faktorů je snadná dostupnost alkoholu. Bohužel se stále nedaří prokázat prodeji nezákonný prodej alkoholu nezletilým. S novelou zákona, která by umožňovala na určitou dobu uzavřít provozovnu, v níž byl přistižen podnapilý nezletilý, by tuto situaci mohla alespoň částečně pomoci řešit, na druhou stranu by postihla i ty návštěvníky takovýchto zařízení, kteří alkohol nekonzumují.

Domníváme se, že tento výzkum má smysl, přesto že je dotazník velmi jednoduchý může z něj vedení školy a kurátor vyčíst informace potřebné pro cílení přednášek primární prevence v jednotlivém roce. Přednášky vždy následují po vyhodnocení dotazníků. Každá třída, která se zúčastnila výzkumu je s jeho výsledky seznámena a v každé třídě provedena série přednášek do kterých jsou aktivně zapojováni žáci.

Použitá literatura:

Mravčík, V., Grohmannová, K., Chomynová, P., Nečas, V., Grolmusová, L., Kiššová, L., Nechanská, B., Fidesová, H., Kalina, K., Vopravil, J.,Kostecká, L., Jurystová, L. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2011 (Annual Report on Drug Situation 2011 – Czech Republic). Praha: Úřad vlády České republiky, 2012.